

Viera Benková

Rusi utečenci po I. sv. vojne medzi nami

Keď sa v Rusku po I. sv. vojne začala veľká Októbrová revolúcia, mnohí statkári, „bieli“ generáli (čiže tí, ktorí podporovali cisára), dôstojníci, najmä bohatá ruská šľachta sa rozhodli Rusko opustiť; vedeli, že im hrozí od „revolucionárov“ veľké nebezpečie – väznenie, odobratie imania, deportácie na Sibír ba i strata životov. Veľké sťahovanie Rusov podporovateľov starého režimu a cára sa začalo veľmi masovo, mnohí sa do európskych metropol dostali cez čiernomorské prístavy, iní zasa vlakom z Ruska do Nemecka, Francúzska, ba hodne ich odišlo aj do zámoria. Do Srbska v tom čase zavítalo viac ako 30 000 Rusov, mnohí sa nasťahovali do väčších južných srbských miest, do Skopja, Nišu, Jagodiny, Aleksinca, Požarevca, Belehradu, Zreňaninu, Vršcu, Bečeja, Nového Sadu ale i Somboru a mnohých iných väčších miest, kam ich vtedajšia juhoslovanská vláda nasmerovala a pripravila im ubytovanie a zamestnanie. Sprostredkovateľskú kanceláriu v Novom Sade mal na starosti aj dolnozemský dejateľ a veľký národovec, vydavateľ novín Dolnozemský Slovák Dr. Ľudovít Mičátek, ktorý poslal do Petrovca skupinku Rusov a medzi nimi bola aj Viera Tolstá s vnučkou veľkého ruského spisovateľa Leva Tolstého. Po čase boli ubytovaní na súkromí, mnohí sa zamestnali, ale niektorí sa nikdy v novom prostredí nevynašili, žili poskromne, v ústraní. Viera Tolstá (vydatá za Čecha) žila istý čas v Labáthovom domci v Kutlíkovej ulici (dnes Ul. Jána Labátha) avšak po roku či dvoch sa vrátila s vnučkou Leva Tolstého do Nového Sadu, kde v Ul. Železničnej dostali podnájom. Po čase odišli do Česka, Prahy, odkiaľ bol manžel Viery Tolstej.

Pri ubytovaní Rusov v Petrovci svoje ruky priložili a nezištne pomáhali práve naši legionári, ktorí počas I. sv. vojny boli v Rusku, kde bojovali za spoločné záujmy Slovákov a Čechov, mnohí boli zajatí, ranení. Veľmi dobre poznali túto krajinu, politickú situáciu a rýchle spoznali to, kam sa vtedajšie Rusko rútilo: veľká Októbrová revolúcia tak rozvrátila krajinu, že z nej do zahraničia odišlo takmer všetko súce a hoci po sebe zanechali obrovské statky a majetky, na tisíce mužikov-sedliakov, ako i sluhov a poddaných, predsa v cudzine hľadalo záchranu pre svoje životy a životy svojich rodín.

Rusi v Petrovci

Rusi sa u nás dobre cítili, tí čo zostali, sa rýchle adaptovali a ich potomkovia a najmä deti chodili do slovenských škôl, rýchle sa daným okolnostiam prispôbili. Na gymnáziu, ktoré vtedy otváralo svoje brány pre nižšie ročníky, lebo sa so stavbou budovy hodne meškalo, niektorí dostali i dočasné zamestnanie. Takto sa učiteľské kádre posilnili, ale niektorí sa stali aj hostinskými, i obyčajnými robotníkmi, ba aj príštipkármami, ako napr. veľký generál Vasil', ktorý sa priženil do Petrovca a býval s manželkou na tzv. *Mikovom sálaši*, dnes v ul. Proletárskej. Medzi tými, ktorí Rusom u nás veľmi pomáhali, boli napr. aj Čech priemyselník Filip Filip, rodák z Orlice nad Jablňou, ktorý v Dudášovom magazíne otvoril fabriku *Sava* na štetky a kefy a bol k novoprišielcom veľmi štedrý... V zbierke na pomoc Rusom sa pričínili potom i učiteľka Ema Kubányová, Pavel Senohradský, Ján Myjavec, mnohí Kysáčania, Kulpínčania a Hložančania, ktorí ruské rodiny taktiež ubytovali.

A to, že sa Rusom v Petrovci predsa len začalo dariť, bola aj veľkolepá svadba plukovníka Leonida Nikolajeviča Trjeskina a slečny Sofie Vladimírovej Stahlovej z Kyjeva, ktorá sa konala na gymnáziu. Svadobný rítus vykonal archimandrit Arsenij (pred útekem iguman z Birjuzovského kláštora); pri sobášnom obrade krásny spev mal zbor ruských utečencov na čele s anjelským hlasom Viery Tolstej, vnučky L. Tolstého. A že tento obrad mal skutočne slávnostný zbrataný ráz, bol aj spoločný sobáš s ruským i sobáš slovenského páru – Ondreja Kišgeciho a Marieny Čániovej.

Rusi sa medzi nami po rokoch sa prispôbili k novému prostrediu, zamestnali sa, založili si i rodiny, narodili sa im tu deti. Známa je napr. rodina Labáthovcov – profesorov Oľgy Rovnevovej a Štefana Labátha, ktorí dlho rokov pôsobili na petrovskom gymnáziu ako profesori telesnej výchovy, ale po čase sa vystaňovali do Nového Sadu, kde pôsobili na vyšších a vysokých školách. Z tejto rodiny pochádza dnes veľmi uznávaný umelec, sochár –hudobník, ezoterik (syn Oľgy a Štefana) Vladimír Labáth-Rovnev.